
Giuseppe Acerbin ylösnousemus

Giuseppe Acerbi: Il viaggio in Svezia e in Finlandia (1798–1799), Giuseppe Acerbi sul cammino di Capo Nord I. Pubblicazioni di lingua e cultura italiana 16. (Università di Turku). Redazione e commento a cura di Lauri Lindgren. Turku 2005. 336 s.

■ Giuseppe Acerbi on tullut suomalaisille tutuksi matkastaan, jonka hän vuonna 1799 teki Länsi-Suomen kautta Turusta Ouluun ja sieltä edelleen Lapin halki Euroopan pohjoisimpaan kärkeen Nordkapiin. Matkastaan hän kirjoitti laajalle levinneen ja monille kielille käännetyn teoksen, jossa hän antoi suomalaisista sangen mairittelevan kuvan.

Lappalaisiin hän sen sijaan suhtautui vähemmän sympaatteisesti, nämä kun eivät näyttäneet olevan niitä jaloja villejä,

joita hän oli uskonut tapaavansa Pohjan perillä. Ruotsissa taas Acerbin matkakertomus herätti närkästystä, koska hän käsitteli sikäläisiä oloja joskus kriittiseen sävyyn.

Lapin-matkaltaan palattuaan Acerbi siirtyi Wienin kongressin aikoihin kotiseutunsa Mantovan silloisen herran, Itävallan keisarin palvelukseen. Acerbin piti mennä Itävallan pääkonsuliksi Lissaboniin, mutta hän sai Milanoon perustetun ja itävaltalaisen tukeman kulttuuriaikakauskirjan *Biblioteca Italianan* toimittajan tehtävän. Kymmenkunta vuotta hän tarkkaili Italian kulttuurielämän käänteitä ennen kuin siirtyi lopulta keisarikunnan pääkonsuliksi Aleksandriaan. Sieltä hän pääsi myös seuraamaan egyptologian syntyä Champollionin piirissä.

Italian kansallisen liikkeen voimistuessa Acerbia ryhdyttiin vieromaan ja häneen lyötiin yhteistoimintamiehen leimamerkki *austriacante*. Meillä Suomessa väheksyntä ei estänyt pitämästä Acerbia arvossa. Niinpä Italian tšekäläisen kulttuuri-instituutin perustaja ja Helsingin yliopiston dosentti Roberto Wis pani tavallaan alkuun uuden Acerbi-tutkimuksen, jota sitten Turun yliopiston piirissä on jatkettu.

Turun italianistit ovat ryhtyneet julkaisemaan Acerbin retkeltään tekemiä muistiinpanoja. Professori Luigi de Anna on vuonna 1996 toimittanut Acerbin retkipäiväkirjan osuudelta Oulusta Nordkapiin, ja professori Lauri Lindgren on julkaissut matkamuistiinpanot ja mietteet reitiltä Hampuri–Oulu. Turun julkaisuille on ominaista tekstin tarkka luku

ja sangen laajat ja yksityiskohdalliset kommentit.

Nyt esiteltävänä olevassa teoksessa on tietysti mukana kaikki se olennainen, mikä kuuluu matkantekoon ja myös se aineisto, jonka ympärille retken kuvaus keskittyy. Mukana mahtuu runsaasti pieniä yksityiskohtia, esimerkiksi tietoja maisemista, teiden kunnosta, majoitusmahdollisuuksista jne. Acerbi liitti matkakirjaansa historiallisia ja taloudellisia tietoja kaupungeista, joiden kautta hän Suomessa kulki.

Lindgrenin tekemät yksityiskohtaiset kommentit ovat hyödyksi nimenomaan ulkomaalaiselle lukijalle, joka haluaa perehtyä parin vuosisadan takaisen Pohjanäären oloihin. Acerbistahan sukeutui sitten suomalaisen kansanruuuden ja -musiikin ehkä tärkein ulkomainen pr-mies. Lindgrenin esiin nostamista yksityiskohdista voi mainita Acerbin piirroksen, jossa tämä kuvaa miesten kalevalaista kaksinlaulua. Elsa Enäjärvi-Haavio osoitti jo puoli vuosisataa sitten, että kuva ei voinut olla todellisuuden eikä myöskään Porthanin Acerbille antaman kuvauksen mukainen. Kuvassahan miehet kiskovat toisiaan kuin kartunvedossa.

Pitkään on Acerbia pidetty reippaana matkaajana ja nokkelana huomioitsijana. Juuri sellaisena Acerbi on opittu tuntemaan myös meillä matkakirjansa suomennosten ja radio-ohjelmien välityksellä. Muusikkonakin hänet tunnemme, sillä Yleisradio soittaa silloin tällöin hänen Oulussa säveltämiään klarinettikvartettoja.

Kun Acerbin retkestä ja hänen matkakirjansa ilmestymisestä alkoi kulua kaksisataa vuotta, kiinnostus häntä kohtaan virisi Italiassa. Hänen kotikaupungissaan Castel Goffredossa on ryhdytty selvittämään Acerbin vaiheita. Suvun viimeinen jäsen asianajaja Giovanni Acerbi ja paikallishistorian tuntija asianajaja Piero Gualtierotti ovat järjestäneet seminaareja, tutkijakokouksia ja esittelytilaisuuksia kotikaupunkinsa vanhan merkkimiehen vaiheiden selvittämiseksi.

Mutta tähän saakka Acerbin toimintaa on tarkasteltu etupäässä matkailijana ja vieraiden kulttuurien esittelijänä. Hänen panoksensa Italian kulttuurielämään on jäänyt syrjään, kun häntä on pidetty pitkään vain Itävallan myötäilijänä.

Nyt on avattu Biblioteca Italianan vanhat niteet ja niistä on opittu tuntemaan toinen Giuseppe Acerbi; ei matkakirjailija ja urheilullinen vaeltaja, vaan todellinen kulttuurivaikuttaja. Niinpä Viterbon yliopiston professori Vincenzo de Caprio on pannut alulle suuren selvityksen Acerbin kulttuuripoliittisista ja -filosofisista asenteista ja ajatuksista. Erityisen tärkeitä ovat tässä suhteessa ne vuosittaiset katsaukset, joita Acerbi kirjoitti aikakauskirjaansa ja jotka saattoivat olla melkein pä kirjan laajuisia. Työhön osallistuu kymmenkunta tutkijaa ja tämän laajan selvityksen valmistuttua meillä on varmaan uuden Acerbin kokonaiskuva.

Luonnehdinta *austriacante* ei siis enää rasita Acerbin jälkimainetta. Muutama vuosi sitten hänestä pyyhittiin itäval-

talaisen yhteistoimintamiehen
leima ja Giuseppe Acerbi sai
Roomaan oman nimikkokatun-
sa.

Eero Saarenheimo